ION

MUREŞAN

„Cartea de iarnă"

După Emil Hurezeanu şi Marta Petreu, din Cluj-Napoca vine un alt tînăr poet foarte talentat: Ion Mureşan. A publicat pînă acum relativ puţin. Nici *Cartea de iarnă* nu vădeşte o productivitate deosebită. Douăzeci de poezii, din care doar trei sau patru de mai mare întindere, şi un întreg ciclu, al treilea, într-o manieră evident mai veche, azi depăşită: cam asta e toată recolta. Cei mai buni dintre poeţii ardeleni care au debutat în deceniul din urma (mă gîndesc în primul rînd la Ion Mircea) au tipărit rar, la cîţiva ani distanţă, cîte o carte; e drept, remarcabilă aceea; şi-au Scut un stil din economie, care, dacă nu-i putea impune în ochii publicului larg, a atras atenţia criticii.

încă un lucru ciudat: volumul lui Ion Mureşan se încheie cu o *Addenda* în care autorul pune *Izgonirea din poezie,* creaţia lui, probabil, cea mai constituită şi originală de pînă acum. El schimbă, deci, cu intenţie destinaţia respectivei secţiuni, care cuprinde de obicei bucăţi mai puţin semnificative, tipărite cu titlu documentar, în ediţiile complete. Intenţia îmi scapă (dacă e mai mult decît o cochetărie), nu şi faptul că poemul final seamănă cu documentul (liric extraordinar) al neputinţei de a scrie. Cineva sau ceva îl *izgoneşte* pe Ion Mureşan din poezie, care trăieşte, ca altădată Rimbaud, sentimentul de teribilă inutilitate a scrisului. Nu-l pomenesc întîmplător pe autorul *Iluminărilor.* De la Nicolae Labiş, nici un poet român n-a stat sub semnul lui într-o măsură mai mare decît Ion Mureşan. Nu e vorba numaidecît de „dezgustul" de poezie, cum spunea Rimbaud cel atît de pătruns de „absurdul" artei, încît a preferat negustoria pe un alt continent (şi a cărui atitudine este, în definitiv, irepetabilă, chiar dacă ea a fundat, pe latură, simţirea poetică modernă), ci mai ales de acel mod revoltat-juvenil, de acea „primitivitate" deliberată, care decurg de aici.

Izgonirea din poezie începe prin a invoca (fără patetism, doar cu o voce sigură, răspicată, aceea cu care se afirmă „adevărurile simple") refuzul realităţii de a se lăsa cunoscută, exprimată, prinsă în cuvintele poetului, întîiul vers este memorabil prin lapidaritatea lui discursivă: *„ Nu am decît o singură prejudecată - realitatea",* însă realitatea tace încăpăţînată şi ceea ce răsună în poeme este doar *„gîlgiitul de conductă spartă al gurii"* poetului. Pîndirea, ascultarea sau pipăirea realului, în speranţa unui mesaj sînt exprimate foarte plastic: *„Zadarnic noapte de noapte cu auzul înfipt în urechi ca un baston pentru orbi/ pipăi crăpăturile memoriei, /căci nici măcar un şobolan nu iese şi nici măcar un şoarece de cîmp...".* Poetul se lamentează hamletian *(word, words, words!):*

,,- Ay, propoziţii, propoziţii, întunecate smîrcuri în capul omului" Prea multele întrebări şi îndoieli surpă puţina energie a creatorului, tîrît spre tăcere: *„Cine-i nebun să ridice monument adevărului / în locul îngust dintre limba istoriei şi limba memoriei / mai înainte de a-şi pune peruca aspră din păr de porc / de-a dreptul pe pielea inimii, pentru o mai bună / disciplinare a sîngelui? / Căci pentru cîţi oare conştiinţa de sine nu-i o haină prea largă / şi cîţi nu o îmbracă doar în intimitatea nopţii ca pe o pijama?/ iată, de multe ori, simţurile oferă un fel de spectacol de gală al perceperii lumii / în forme felurite fiecare parte a corpului exprimă buna-cuviinţă, / iar politeţea conferă unitate viziunilor... ".* Agresiunea celui mai derizoriu eveniment real ucide în sămînţă posibilitatea poemului: *„ Dar înaintea unei muşte strivite din întîmplare pe hîrtia pe care tocmai îţi scrii poemul /muşchiul feţei îţi tremură, ochii ţi-s pufoşi ca două gheme de lină, / urmează un zîmbet acru în care frica degenerează în extazul fricii.... / Moartea fiinţelor mici şi cu multe picioare - îţi spui - trezeşte astfel de stări. / Dar poezia refuză să mai intre în poem / cînd în mijlocul hîrtiei pe care scrii domneşte o pată roşietică, aproape uscată, / două aripioare şi cîteva picioruşe de muscă".* Citez abundent ca să se poată vedea nivelul înalt al acestui poem foarte matur în gravitatea lui, cum era şi *Căderea* lui Mircea Cărtărescu. lîngă care îmi place să-l situez pe Ion Mureşan, cu toate că atitudinea lor faţă de poezie diferă radical, în continuare, *Izgonirea din poezie* sugerează şi alte motive ale oboselii de lirism, de exemplu imposibilitatea de a regăsi ingenuitatea adolescentinului care, la 17 ani, visa un poem sculptat într-o stîncă de pîine, pe care îndrăgostiţii să-şi scrijelească numele. Se remarcă îndată, cum sinceritatea (iarăşi ca la Rimbaud) e împinsă pînă la elementul de prost gust, de kitsch. Poemul prelucrează registrul naiv-sentimental al romanţei, amestecîndu-l abil în acela serios al dezabuzării de poezie, aşa cum plîngerea nebunei Ofelia traversează meditaţia lui Hamlet: *„Eu duc pe umăr steagul singurătăţii şi nu-l duc spre locuri de desfătare. / Mă opresc uneori şi zic: / - Trăieşte-ţi viaţa conform gramaticii! / Pornesc mai departe şi pustiu sună în aer foşnitoarele maluri ale trupului. /Acum cînt: / Bucheţel de trandafiri eşti tu, iubita mea, / Bucheţel parfumat. Ştiu prea multe despre mine; bine că nu mi-a crescut mîinile prea departe de grumaz, bine / că nu-mi spînzură nervii din tavanul capului ca nişte felinare într-o circiumă şi bine / că nu se văicăreşte destinul în mine crezîndcă a nimerit în vreo rochie de mireasă. /Acum cînt: /Bucheţel de trandafiri eşti tu, iubita mea, / Bucheţel parfumat de trandafiri".* Din acest punct mai departe, poezia pare cu neputinţă. La masa poetului sade nebunia cu ochi galbeni: *„Nu vă supăraţi, stau şi eu la masa dumneavoastră, / Consum ce consum şi plec / Zîmbeşte melancolic.*

Zgîrie scaunul cu unghia. / Acum vreau să strig în gura cuiva, fie şi în gura surdului mut".

Restul poeziilor, mai scurte, par meteoriţi desprinşi din planeta ***Izgonirii.*** Nota rimbaudiană e frapantă în aproape toate. De exemplu în ***Poemul de iarnă:*** *„Ay nici lucrările zeilor nu-s atît de superbe ca o mare cultură in declin /formele perverse şi hermafrodite se înmulţesc asemeni celulei canceroase / pe care iarna la gura sobei o poţi urmări în plină perioadă de rut / trăind chiar desfătări senzuale în faţa microscopului. / Cită migală cîtă migală - exclam - si cu buzele umede îmi sărut moartea pe botişor / sînt singur repede mă ascund într-o piele de cal şi mă urc în fereastră / cei care trec văd într-o fereastră o piele de cal singură / in sfîrşit îmi mai spun dovedesc sentimente mai bine faţă de propria-mi nebunie".* Sau în ***înălţarea la cer,*** unde sfidarea şi dorinţa de a şoca spunînd lucruri nemaiauzite conduc la astfel de puternice versuri: *„Ay, trup al meu astfel stai tu în lume ca o fiertură colorată clocotind într-o căldare de preţ / Şi tocmai acum raţiunea mea sîngerează peste singura mea reprezentare despre liniştea sufletească: | un soldat cu părul alb pieptănîndu-se în ferestrele mici şi blînde ale băii comunale. / He, he, mîine dimineaţă voi prinde un cline roşcat de un picior şi rotindu-l deasupra capului ca pe elice / cu adevărat o să mă înalţ la cer".* Declaraţiile exuberant-disperate, şi mereu acele referiri la frumuseţea *„ca o căţea turbată",* la „cîntecele stupide" în care hohotul de ris se amestecă cu prinsul, la „vedenia veacului" ce-i trece pe sub fereastră poetului fac dintr-un poem ca ***Splendidele grădini ale aurului*** o creaţie de o remarcabilă şi modernă vigoare rimbaudiană: *„ Cu viclenie s-a năpustit frumuseţea asupra mea / ca o căţea turbată s-a năpustit frumuseţea asupra mea. /piară fiecare în averea lui — zic eu — / şi frecîndu-mi ochii uscaţi ca lemnul unui copac trăsnit / la complicate şi elegante ceremonii rid în hohote / şi recit cîntecele stupide. || Cu viclenie s-a năpustit frumuseţea asupra mea - / ademenitoare sînt regulile puterii / In rest se poate vorbi de plictis. / Hei cum vom mai întinde laţul veninos | Piară fiecare In averea lui - / mesele sobre două trei fructe exotice pe platoul argintat / şi tot atîtea bucurii şi tot atîtea cuvinte / mişcările ridicole ale tacîmurilor în aerul închis / şi cuvintele încăpăţînate care nu se mai descojesc || iar sub fereastra mohorîtă lunecînd vedenia veacului: / o terasă de marmură întinsă cit o cîmpie la capătul căreia / abia se mai vede un mercenar din ce în ce mai gîrbov îndepărtîndu-se / abia se mai aud paşii lui din ce în ce mal străini".*

Cînd un poet debutează cu o carte de valoarea celei a lui Ion Mureşan, singurul lucru pe care i-l (şi ni-l) putem dori este să nu ne decepţioneze în continuare.

(România literară, nr. 38, 1981)